Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

19 päivänä joulukuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Nopeutettu menettely – Institutionaalinen oikeus – Euroopan unionin kansalainen, joka on valittu Euroopan parlamenttiin hänen ollessaan tutkintavankeudessa rikosoikeudenkäynnin yhteydessä – SEU 14 artikla – Käsite ”Euroopan parlamentin jäsen” – SEUT 343 artikla – Vapaudet, jotka ovat tarpeen unionin tehtävien toteuttamiseksi – Pöytäkirja (N:o 7) Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista – 9 artikla – Euroopan parlamentin jäsenillä olevat koskemattomuudet – Koskemattomuus, joka koskee matkustamista Euroopan parlamentin istuntoihin ja palaamista niistä – Koskemattomuus istuntojen aikana – Näiden eri koskemattomuuksien henkilöllinen, ajallinen ja aineellinen soveltamisala – Se, että Euroopan parlamentti pidättää koskemattomuuden – Kansallisen tuomioistuimen pyyntö koskemattomuuden pidättämisestä – Säädös Euroopan parlamentin jäsenten valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömillä vaaleilla – 5 artikla – Toimikausi – 8 artikla – Vaalimenettely – 12 artikla – Euroopan parlamentin jäsenten valtuuksien tarkastaminen vaalitulosten virallisen julkistamisen jälkeen – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 39 artiklan 2 kohta – Euroopan parlamentin jäsenten valitseminen yleisillä, välittömillä, vapailla ja salaisilla vaaleilla – Vaalikelpoisuus

Asiassa C-502/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) on esittänyt 1.7.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen samana päivänä, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajana on

Oriol Junqueras Vies,

Ministerio Fiscalin,

Abogacía del Estadon ja

Partido político VOXin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, L. S. Rossi ja M. I. Jarukaitis sekä tuomarit E. Juhász, J. Malenovský (esittelevä tuomari), L. Bay Larsen, C. Toader, N. Piçarra, A. Kumin, N. Jääskinen ja N. Wahl,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.10.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Oriol Junqueras Vies, edustajanaan A. Van den Eynde Adroer, abogado,

– Ministerio Fiscal, edustajinaan F. Cadena Serrano, C. Martinez-Pereda, J. Moreno Verdejo ja J. Zaragoza Aguado,

– Partido político VOX, edustajinaan M. Castro Fuertes, abogada, avustajanaan M. Hidalgo López, procuradora,

– Espanjan hallitus, asiamiehinään S. Centeno Huerta ja A. Rubio González,

– Euroopan parlamentti, asiamiehinään C. Burgos, F. Drexler ja N. Görlitz,

– Euroopan komissio, asiamiehinään F. Erlbacher ja I. Martínez del Peral,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.11.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) (EUVL 2012, C 326, s. 266; jäljempänä unionin erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja) 9 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa Oriol Junqueras Vies on valittanut – häneen kohdistuvasta rikosoikeudenkäynnistä erillään – Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) määräyksestä, jolla se on 26.5.2019 toimitettujen Euroopan parlamentin vaalien tulosten virallisen julkistamisen jälkeen kieltäytynyt mainittuun henkilöön marraskuusta 2017 lähtien kohdistetun tutkintavankeuden lopettamisesta, jotta tämä voisi täyttää muodollisuuden, joka Espanjan oikeuden mukaan on edellytyksenä Euroopan parlamentin jäsenen aseman saamiselle.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Unionin erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja

3 Unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan III luku, jonka otsikko on ”Euroopan parlamentin jäsenet”, sisältää muun muassa sen 9 artiklan, jossa määrätään seuraavaa:

”Euroopan parlamentin istuntojen ajan sen jäsenillä on

a) oman valtionsa alueella kansanedustajille myönnetty koskemattomuus;

b) toisen jäsenvaltion alueella vapaudenriistoa koskeva koskemattomuus sekä lainkäytöllinen koskemattomuus.

Koskemattomuus koskee jäseniä myös silloin kun he matkustavat Euroopan parlamentin istuntoihin tai palaavat niistä.

Koskemattomuuteen ei voida vedota silloin, kun jäsen tavataan itse teosta, eikä se estä Euroopan parlamenttia käyttämästä oikeuttaan pidättää koskemattomuuden yhden jäsenen osalta.”

Vaalisäädös

4 Euroopan parlamentin jäsenten valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömillä vaaleilla annettua säädöstä, joka on 20.9.1976 tehdyn neuvoston päätöksen 76/787/EHTY, ETY, Euratom (EYVL 1976, L 278, s. 1) liitteenä, on muutettu viimeksi 25.6. ja 23.9.2002 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2002/772/EY, Euratom (EYVL 2002, L 283, s. 1) (jäljempänä vaalisäädös).

5 Vaalisäädöksen 1 artiklan 3 kohdassa säädetään, että Euroopan parlamentin jäsenten vaalit ovat yleiset, välittömät, vapaat ja salaiset.

6 Säädöksen 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Viisivuotiskausi, joksi Euroopan parlamentin jäsenet on valittu, alkaa kun kulloistenkin vaalien jälkeen pidettävä ensimmäinen istunto julistetaan alkaneeksi.

– –

2. Kunkin Euroopan parlamentin jäsenen toimikausi alkaa ja päättyy samaan aikaan kuin 1 kohdassa tarkoitettu kausi.”

7 Säädöksen 6 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Euroopan parlamentin jäsenet nauttivat niitä erioikeuksia ja vapauksia, joita heihin sovelletaan [unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] nojalla.”

8 Saman säädöksen 8 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tämän säädöksen säännöksistä muuta johdu, vaalit toimitetaan kussakin jäsenvaltiossa kansallisten säännösten mukaan.”

9 Vaalisäädöksen 11 artiklan 3 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”3. Euroopan parlamentti kokoontuu ilman erillistä kutsua ensimmäisenä tiistaina joka seuraa äänestysajanjakson päättymisestä alkavan yhden kuukauden määräajan päättymistä sanotun kuitenkaan rajoittamatta [SEUT 229] artiklan määräysten soveltamista.

4. Toimikautensa päättävän Euroopan parlamentin toiminta päättyy kun uusi Euroopan parlamentti kokoontuu ensimmäisen kerran.”

10 Kyseisen säädöksen 12 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Euroopan parlamentti tarkastaa valtuudet. Tätä varten se merkitsee tiedoksi jäsenvaltioiden virallisesti julkistamat tulokset ja ratkaisee tämän säädöksen määräyksistä mahdollisesti johtuvat erimielisyydet lukuun ottamatta niitä kansallisia määräyksiä joihin säädöksessä viitataan.”

Espanjan oikeus

Espanjan perustuslaki

11 Espanjan perustuslain 71 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Edustajainhuoneen jäsenillä ja senaatin jäsenillä on koskemattomuus tehtäviään hoitaessaan ilmaisemiensa mielipiteiden osalta.

2. Toimikautensa aikana edustajainhuoneen jäsenillä ja senaatin jäsenillä on samoin koskemattomuus, ja heidät voidaan pidättää vain, jos heidät tavataan itse teosta. Heihin ei voida kohdistaa esitutkintaa eikä heitä voida asettaa syytteeseen ilman Espanjan parlamentin sen kamarin, jonka jäseniä he ovat, etukäteen antamaa suostumusta.

3. Edustajainhuoneen jäseniä ja senaatin jäseniä vastaan vireille pannuissa asioissa on toimivaltainen Tribunal Supremon rikosasioiden jaosto.

– –”

Vaalilaki

12 Yleisestä vaalijärjestelmästä 19.6.1985 annetun lain 5/1985 (Ley Orgánica 5/1985 del Régimen Electoral General) (BOE nro 147, 20.6.1985, s. 19110), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin (jäljempänä vaalilaki), 224 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Keskusvaalilautakunnan [(Junta Electoral Central, Espanja)] on viimeistään kahdentenakymmenentenä päivänä siitä, kun vaalit on pidetty, laskettava äänet kansallisella tasolla, jaettava paikat kullekin ehdokkaalle ja julistettava valituksi tulleet.

2. Viiden päivän kuluessa valituksi tulemisensa julistamisesta valituksi tulleiden ehdokkaiden on vannottava vala tai annettava vakuutus keskusvaalilautakunnassa perustuslain noudattamisesta. Tämän määräajan päätyttyä keskusvaalilautakunta toteaa niiden Euroopan parlamentin jäsenten, jotka eivät ole vannoneet valaa tai antaneet vakuutusta perustuslain noudattamisesta, edustajantoimet avoimiksi ja kaikki heille heidän toimensa perusteella mahdollisesti kuuluvat erioikeudet keskeytetyiksi, kunnes tällainen vala on vannottu tai vakuutus annettu.

– –”

Edustajainhuoneen työjärjestys

13 Edustajainhuoneen työjärjestyksen, joka on annettu 10.2.1982 (BOE nro 55, 5.3.1982, s. 5765), 20 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Henkilö, joka on julistettu valituksi edustajainhuoneen jäseneksi, saa edustajainhuoneen täyden jäsenen aseman täyttämällä samanaikaisesti seuraavat edellytykset:

1) esittää pääsihteeristölle vaaliviranomaisen toimivaltaisen elimen antaman valtakirjan

2) täyttää [vaalilaissa] tarkoitetun ilmoituksen tehtävistään

3) antaa vakuutuksen tai vannoo valan ensimmäisessä täysistunnossa, johon hän osallistuu, perustuslain noudattamisesta.

2. Oikeudet ja erivapaudet tulevat voimaan heti, kun henkilö on julistettu valituksi edustajainhuoneen jäseneksi. On kuitenkin niin, että jos henkilö ei kolmen pidetyn täysistunnon jälkeen ole saanut edustajainhuoneen jäsenen asemaa edellisessä momentissa säädetyn mukaisesti, hän saa kyseiset oikeudet ja erivapaudet vasta kyseisen aseman saatuaan."

Rikosprosessilaki

14 Rikosprosessilain (Ley de Enjuiciamiento Criminal), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin, 384 bis §:ssä säädetään seuraavaa:

"Jos on tehty lopullinen päätös rikosoikeudellisen menettelyn aloittamisesta ja henkilö on määrätty tutkintavankeuteen rikoksesta sillä perusteella, että hän on osallistunut aseellisten ryhmien toimintaan tai ollut niihin yhteydessä tai syyllistynyt terrori- tai kapinatoimintaan, ja jos kyseinen henkilö hoitaa julkista tehtävää tai toimea, tämän tehtävän tai toimen hoitaminen keskeytyy automaattisesti siksi ajaksi, kun tutkintavankeus jatkuu."

15 Kyseisen lain 503 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"1. Tutkintavankeus voidaan määrätä vain, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

1) asiassa on kyseessä yksi tai useampi teko, joka täyttää sellaisen rikoksen tunnusmerkistön, josta on säädetty enimmäisrangaistukseksi vähintään kaksi vuotta vankeutta tai vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus, jonka kesto on lyhyempi, jos esitutkinnan tai syytetoimien kohteena olevalla henkilöllä on aikaisempia tahallisesta rikoksesta saadusta tuomiosta johtuvia rikosrekisterimerkintöjä, joita ei ole poistettu eikä voidakaan poistaa

– –

2) asiassa ilmenee riittäviä perusteita uskoa, että henkilö, josta on annettava vangitsemismääräys, on rikosoikeudellisesti vastuussa rikoksesta

3) tutkintavankeudella on jokin seuraavista päämääristä:
a) sen varmistaminen, että esitutkinnan tai syytetoimien kohteena oleva henkilö on läsnä menettelyssä, kun voidaan kohtuudella päätellä, että olemassa on pakenemisen riski

– –"

16 Rikosprosessilain 750–754 §:ssä säädetään seuraavaa:

"750 §

Tuomari tai tuomioistuin, joka pitää perusteltuna rikosoikeudellisen menettelyn kohdistamista Espanjan parlamentin [(Cortes)] senaatin jäseneen tai edustajainhuoneen jäseneen rikoksen perusteella, voi ryhtyä menettelyyn parlamentin istuntokauden aikana vasta saatuaan siihen suostumuksen siltä parlamentin kamarilta, jonka jäsen kyseinen henkilö on.

751 §

Kun Espanjan parlamentin senaatin jäsen tai edustajainhuoneen jäsen tavataan itse teosta, hänet voidaan pidättää ja häneen voidaan kohdistaa rikosoikeudellinen menettely ilman edellisessä pykälässä tarkoitettua suostumusta, mutta pidättämisestä tai rikosoikeudellisesta menettelystä on 24 tunnin kuluessa ilmoitettava sille parlamentin kamarille, jonka jäsen kyseinen henkilö on.

Asianomaiselle kamarille on ilmoitettava myös, jos henkilöä vastaan on vireillä rikosoikeudellinen menettely silloin, kun hän tulee valituksi Espanjan parlamentin senaatin jäseneksi tai edustajainhuoneen jäseneksi.

752 §

Jos Espanjan parlamentin senaatin jäsentä tai edustajainhuoneen jäsentä vastaan aloitetaan rikosoikeudellinen menettely parlamentin istuntokausien välisenä aikana, asiaa käsittelevän tuomarin tai tuomioistuimen on välittömästi ilmoitettava asiasta asianomaiselle parlamentin kamarille.

Sama pätee tilanteessa, jossa Espanjan parlamentin senaatin jäseneksi tai edustajainhuoneen jäseneksi valittua henkilöä vastaan on aloitettu rikosoikeudellinen menettely ennen parlamentin kokoontumista.

753 §

Joka tapauksessa tuomioistuimen kirjaaja [(Secretario judicial)] keskeyttää asian käsittelyn siitä päivästä alkaen, jona kyseinen ilmoitus annetaan Espanjan parlamentille, olipa tämän istuntokausi käynnissä tai ei, ja asiat pysyvät sillään, kunnes asianomainen parlamentin kamari päättää, mikä on asianmukaista.

754 §

Jos parlamentin senaatti tai edustajainhuone epää pyydetyn suostumuksen, senaatin jäseneen tai edustajainhuoneen jäseneen kohdistettu asia raukeaa, mutta sen käsittely jatkuu niitä muita henkilöitä vastaan, joihin on kohdistettu rikosoikeudellinen menettely.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

17 Pääasian valittaja, Oriol Junqueras Vies, oli Gobierno autonómico de Cataluñan (Katalonian itsehallintoalueen hallitus, Espanja) varapuheenjohtaja kansanäänestyksen järjestämisestä itsemääräämisoikeudesta 6.9.2017 annetun Parlamento de Cataluñan (Katalonian parlamentti) lain 19/2017 (Ley 19/2017 del referéndum de autodeterminación) (DOGC nro 7449A, 6.9.2017, s. 1) ja oikeudellisesta siirtymäkaudesta ja tasavallan perustamisesta 8.9.2017 annetun Parlamento de Cataluñan lain 20/2017 (Ley 20/2017 de transitoriedad jurídica y fundacional de la República) (DOGC nro 7451A, 8.9.2017, s. 1) antamisajankohtana ja ensiksi mainitussa laissa, jonka säännösten soveltaminen oli sillä välin keskeytetty Tribunal Constitucionalin (perustuslakituomioistuin, Espanja) ratkaisulla, säädetyn itsemääräämisoikeudesta järjestetyn kansanäänestyksen ajankohtana 1.10.2017.

18 Kyseisten lakien antamisen ja mainitun kansanäänestyksen pitämisen johdosta Ministerio fiscal (syyttäjäviranomainen, Espanja), Abogado del Estado (julkisen vallan edustaja, Espanja) ja Partido político VOX (VOX-puolue) panivat vireille rikosoikeudenkäynnin useita henkilöitä, muun muassa Junqueras Viesiä, vastaan ja väittivät näiden osallistuneen eroa Espanjasta ajavaan menettelyyn ja tässä yhteydessä syyllistyneen kolmeen rikokseksi luokiteltavaan tekoon eli ensinnäkin kapinaan tai kansankiihotukseen, toiseksi tottelemattomuuteen ja kolmanneksi varojen väärinkäyttöön.

19 Junqueras Vies määrättiin tutkintavankeuteen kyseisen rikosoikeudenkäynnin esitutkintavaiheessa rikosprosessilain 503 §:n nojalla 2.11.2017 tehdyllä päätöksellä. Kyseinen päätös uusittiin tämän jälkeen useita kertoja, joten asianomainen oli edelleen tutkintavankeudessa tämän tuomion taustalla olevan ennakkoratkaisupyynnön esittämispäivänä.

20 Rikosoikeudenkäynnin pääkäsittelyn alettua Junqueras Vies asettui ehdolle Congreso de los Diputadosin (Espanjan edustajainhuone) yleisissä vaaleissa, jotka toimitettiin 28.4.2019 ja joissa hänet valittiin edustajainhuoneen jäseneksi.

21 Tribunal Supremo katsoi 14.5.2019 antamassaan määräyksessä, ettei edustajainhuoneelta ollut syytä pyytää Espanjan perustuslain 71 §:n 2 momentissa tarkoitettua etukäteissuostumusta, koska Junqueras Vies oli valittu edustajainhuoneen jäseneksi muun muassa häntä vastaan aloitetun rikosoikeudenkäynnin pääkäsittelyn aloittamisen jälkeen. Kyseisen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan nimittäin mainitussa perustuslain säännöksessä säädetty koskemattomuus tunnustetaan Espanjan edustajainhuoneen jäsenille ja senaatin jäsenille ainoastaan sellaisten rikosoikeudellisten menettelyjen osalta, joissa pääkäsittelyä ei ole vielä aloitettu silloin, kun nämä tulevat valituiksi tai saavat edustajainhuoneen jäsenen tai senaatin jäsenen aseman.

22 Samassa määräyksessä Tribunal Supremo antoi Junqueras Viesille tämän esittämän pyynnön johdosta vankilasta poistumista koskevan poikkeusluvan, jotta hänellä olisi mahdollisuus osallistua poliisin valvonnassa edustajainhuoneen ensimmäiseen täysistuntoon ja täyttää kyseisessä tilaisuudessa edustajantoimen hoitamiseen ryhtymiselle asetetut vaatimukset, sellaisina kuin niistä säädetään edustajainhuoneen työjärjestyksen 20 §:ssä.

23 Junqueras Viesin täytettyä nämä vaatimukset ja ryhdyttyä hoitamaan edustajantointaan hänet palautettiin vankilaan ja hänen edustajantoimensa hoitaminen keskeytettiin edustajainhuoneen puhemiehistön 24.5.2019 tekemällä päätöksellä rikosprosessilain 384 bis §:n mukaisesti.

24 Junqueras Vies asettui muun muassa häntä vastaan aloitetun rikosoikeudenkäynnin pääkäsittelyvaiheessa ehdolle myös Euroopan parlamentin vaaleissa, jotka toimitettiin 26.5.2019. Näissä vaaleissa hänet valittiin Euroopan parlamenttiin, kuten ilmenee vaalituloksista, jotka keskusvaalilautakunta virallisesti julkisti 26.5.2019 toimitetuissa Euroopan parlamentin vaaleissa valituksi tulleiden ehdokkaiden julistamisesta 13.6.2019 tehdyllä päätöksellä (BOE nro 142, 14.6.2019, s. 62477) vaalilain 224 §:n 1 momentin mukaisesti. Mainitulla päätöksellä keskusvaalilautakunta myös jakoi – kuten samassa säännöksessä säädetään – valituiksi tulleille henkilöille, mukaan lukien Junqueras Viesille, paikat, jotka Espanjan kuningaskunnalla on Euroopan parlamentissa.

25 Tribunal Supremo hylkäsi 14.6.2019 antamallaan määräyksellä Junqueras Viesin pyynnön saada vankilasta poistumista koskeva poikkeuslupa, jotta hän poliisin valvonnassa voisi keskusvaalilautakunnassa vannoa valan tai antaa vakuutuksen Espanjan perustuslain noudattamisesta vaalilain 224 §:n 2 momentissa edellytetyn mukaisesti.

26 Keskusvaalilautakunta totesi 20.6.2019 tekemässään päätöksessä, että Junqueras Vies ei ollut vannonut kyseistä valaa tai antanut kyseistä vakuutusta, ja ilmoitti vaalilain 224 §:n 2 momentin nojalla asianomaiselle henkilölle Euroopan parlamentissa jaetun edustajanpaikan vapautumisesta sekä kaikkien hänelle edustajantoimensa perusteella mahdollisesti kuuluvien erioikeuksien keskeyttämisestä.

27 Euroopan parlamentin puhemies julisti 2.7.2019 alkaneeksi Euroopan parlamentin 26.5.2019 toimitettuihin vaaleihin perustuvan vaalikauden ensimmäisen istunnon.

28 Junqueras Vies on hakenut Tribunal Supremossa muutosta tämän tuomion 25 kohdassa mainittuun määräykseen ja vedonnut muutoksenhaussaan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklassa määrättyihin koskemattomuuksiin.

29 Syyttäjäviranomainen, julkisen vallan edustaja ja VOX-puolue, joita pyydettiin esittämään asiaa koskevat huomautuksensa, katsovat, etteivät kyseessä olevat koskemattomuudet suojaa asianomaista henkilöä.

30 Tribunal Supremo toteaa ennakkoratkaisupyynnössään aluksi, että se saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi unionin oikeuden tulkintaa koskevia kysymyksiä, jotka eivät liity sen tuomion valmisteluun, jonka se antaa muun muassa Junqueras Viesiä vastaan käynnistetyssä rikosoikeudenkäynnissä, vaan muutoksenhakuun, jonka kyseinen henkilö on tehnyt tämän tuomion 25 kohdassa mainitusta määräyksestä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että

tämän muutoksenhaun prosessuaalinen käsittely ei vaikuta kyseisessä rikosoikeudenkäynnissä annettavan ratkaisun sisältöön, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mahdollista kyseisen tuomioistuimen ”suoraksi tai välilliseksi” luokittelemaa vaikutusta, joka vankilasta poistumista koskevan luvan myöntämistä tai epäämistä seuraavilla toimilla voi olla. Tribunal Supremo korostaa lopuksi, että se on velvollinen esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöönsä sisältyvät kysymykset tuomioistuimena, joka Espanjan perustuslain 71 §:n 3 momentin mukaisesti lausuu ensimmäisenä ja viimeisenä oikeusasteena Junqueras Viesin tekemästä muutoksenhausta.

31 Näistä kysymyksistä Tribunal Supremo toteaa ensinnäkin, että mainitun muutoksenhaun kohteena olevalla määräyksellä evätään henkilöltä, joka on tullut valituksi Euroopan parlamentin jäseneksi silloin, kun hän on tutkintavankeudessa ja kun häntä vastaan aloitetun rikosoikeudenkäynnin pääkäsittely on jo aloitettu, sellainen vankilasta poistumista koskeva poikkeuslupa, jonka tarkoituksena olisi antaa hänelle mahdollisuus vannoa vala tai antaa vakuutus Espanjan perustuslain noudattamisesta, mitä vaalilain 224 §:ssä edellytetään kyseisiin tehtäviin valituilta henkilöiltä.

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää toiseksi asiayhteyden, jossa kyseinen määräys on annettu, ja ne seikat, jotka tämän määräyksen antamisessa on otettu huomioon, ja toteaa ensinnäkin, että teoissa, joihin Junqueras Viesin väitetään syyllistyneen, voi olla kyse erityisen vakavista rikoksista ja sellaisina niistä voidaan määrätä rangaistus siltä osin kuin niillä on pyritty loukkaamaan perustuslaillista järjestystä.

33 Seuraavaksi Tribunal Supremo toteaa, että Junqueras Vies on määrätty tutkintavankeuteen pakenemisriskin perusteella.

34 Lopuksi kyseinen tuomioistuin täsmentää, että antaessaan määräyksen, jolla se on evännyt Junqueras Viesiltä vankilasta poistumista koskevan poikkeusluvan, se on ottanut huomioon tämän tuomion kahdessa edellisessä kohdassa mainitut seikat rikosprosessilain 503 §:n perusteella ja lisäksi punninnut keskenään eri oikeuksia ja intressejä, jotka sen mielestä on tässä yhteydessä otettava huomioon.

35 Tribunal Supremo selittää loppujen lopuksi asettaneensa Junqueras Viesin tilapäisen vapaudenriiston sen oikeuden edelle, joka tällä on osallistua poliittisesti Euroopan parlamentin työskentelyyn, ja näin tehdessään se on pyrkinyt säilyttämään muun muassa asianomaista henkilöä vastaan aloitetun rikosoikeudenkäynnin tavoitteen, joka olisi väistämättä vaarantunut, jos hänelle olisi annettu lupa poistua Espanjan alueelta. Tribunal Supremo katsoo tältä osin, että on tarpeen erottaa toisistaan yhtäältä Junqueras Viesin valinta edustajainhuoneeseen, jolloin tälle voitiin vaikeuksitta antaa lupa käydä kyseisen lainsäädäntöelimen toimipaikassa ennen hänen palauttamistaan vankilaan, ja toisaalta hänen valintansa Euroopan parlamenttiin. Kyseisen henkilön osallistuminen tämän toimielimen uuden vaalikauden ensimmäiseen istuntoon, mikä olisi edellyttänyt hänen matkustamistaan Espanjan alueen ulkopuolelle, olisi nimittäin merkinnyt kontrollin menettämistä häneen kohdistetun tutkintavankeuden osalta asiayhteydessä, jolle on ominaista se, että Euroopan unionissa käyttöön otettu oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla on rajallista.

36 Kolmanneksi Tribunal Supremo perustelee kahta ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystään tarpeella tietää, millä hetkellä Euroopan parlamentin jäsenen asema saadaan.

37 Se huomauttaa tässä yhteydessä, että 12.5.1964 antamassaan tuomiossa Wagner (101/63, EU:C:1964:28) ja 10.7.1986 antamassaan tuomiossa Wybot (149/85, EU:C:1986:310) yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan ensimmäistä kohtaa ja katsoi yhtäältä, että siihen sisältyvä käsite ”istunnot” on määriteltävä itsenäisesti eikä viittauksella jäsenvaltioiden kansalliseen oikeuteen, jotta kaikille Euroopan parlamentin jäsenille voidaan taata kestoltaan samanpituinen koskemattomuus, ja toisaalta, että tämän koskemattomuuden ajallinen soveltamisala on määriteltävä laajasti siten, että se kattaa koko sen ajanjakson, jonka aikana kyseinen toimielin pitää tavallisia istuntoja.

38 Tribunal Supremo toteaa kuitenkin, että tässä oikeuskäytännössä ei ratkaista sitä, ovatko unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätyt koskemattomuudet sovellettavissa ajanjaksona, joka edeltää Euroopan parlamentin vaalien jälkeen pitämän ensimmäisen istunnon alkamista. Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että kun otetaan huomioon mainittujen määräysten sanamuoto, niiden tavoite ja se normatiivinen asiayhteys, johon ne kuuluvat, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin sitä tulkitsi 7.7.2005 antamassaan tuomiossa Le Pen v. parlamentti (C-208/03 P, EU:C:2005:429) ja 30.4.2009 antamassaan tuomiossa Italia ja Donnici v. parlamentti (C-393/07 ja C-9/08, EU:C:2009:275), voitaisiin katsoa, että mainittujen määräysten mukaisia koskemattomuuksia sovelletaan ainoastaan niihin Euroopan parlamentin jäseniin, jotka ovat ryhtyneet hoitamaan edustajantointaan kyseisessä toimielimessä, tai enintään niihin henkilöihin, jotka toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat sisällyttäneet luetteloon henkilöistä, jotka ovat täyttäneet jäsenvaltioiden kansallisessa oikeudessa asetetut vaatimukset saadakseen Euroopan parlamentin jäsenen aseman. Sekä tämä että se tulkinta, jonka mukaan mainittuja koskemattomuuksia sovelletaan kaikkiin Euroopan parlamentin jäseniksi valittuihin henkilöihin, ovat kuitenkin kyseenalaisia, kun niiden käytännön seuraukset otetaan huomioon.

39 Neljänneksi ja viimeiseksi Tribunal Supremo pohtii siltä varalta, että unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätyt koskemattomuudet ovat sovellettavissa, pääasiallisesti sitä, mitä päätelmiä niistä on tehtävä Junqueras Viesin tämän tuomion 25 kohdassa mainitusta määräyksestä tekemän muutoksenhaun yhteydessä. Tribunal Supremo tiedustelee tarkemmin sanottuna kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään, onko mainittuihin koskemattomuuksiin liittyvää suojaa ja muita kyseisen muutoksenhaun käsittelemiseksi huomioon otettavia oikeuksia ja intressejä mahdollista punnita keskenään – ja jos on, miten niitä on punnittava ja kenen – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 39 artiklan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 3 artiklan vastaavien määräysten valossa.

40 Tässä tilanteessa Tribunal Supremo on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko [unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] 9 artiklaa ennen ’istuntojen’ alkamista henkilöön, joka on vakavista rikoksista syytettynä tutkintavankeudessa, johon tuomioistuin on hänet määrännyt sellaisen vaalimenettelyn alkamista edeltäneistä teoista, jonka tuloksena hänet on julistettu valituksi Euroopan parlamenttiin, mutta jolta on tuomioistuimen päätöksellä evätty vankilasta poistumista koskeva sellainen poikkeuslupa, jolla hän voisi täyttää kansallisessa vaalilainsäädännössä, johon [vaalisäädöksen] 8 artiklassa viitataan, säädetyt edellytykset?

2) Mikäli vastaus on myöntävä, olisiko niin, että jos kansallisessa vaalisäännöstössä nimetty elin olisi ilmoittanut Euroopan parlamentille, että tämän jäseneksi valittu henkilö ei vaaleista säädettyjen edellytysten täyttämättä jättämisen (hänen on mahdoton täyttää näitä edellytyksiä, koska hänen liikkumisvapauttaan on rajoitettu määräämällä hänet tutkintavankeuteen vakavien rikosten perusteella) takia saisi kyseistä parlamentin jäsenen asemaa ennen kuin hän täyttää kyseiset edellytykset, sovelletaan edelleen ilmaisun ’istunnot’ laajaa tulkintaa, vaikka kyseinen valituksi tullut henkilö ei tilapäisesti voi odottaa voivansa ryhtyä hoitamaan edustajantointaan?

3) Jos vastauksena olisi se, että sovelletaan laajaa tulkintaa, olisiko tapauksessa, jossa Euroopan parlamentin jäseneksi valittu henkilö on varsin kauan ennen vaalimenettelyn alkamista joutunut tutkintavankeuteen vakavien rikosten perusteella, tuomioistuin, joka on määrännyt kyseisestä vankeudesta, [unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan] 9 artiklaan sisältyvän ilmauksen ’silloin kun he matkustavat Euroopan parlamentin istuntoihin tai palaavat niistä’ perusteella velvollinen lopettamaan kyseisen vankeustilanteen ehdottomasti, miltei automaattisesti, jotta kyseinen henkilö voi täyttää muodollisuudet ja matkustaa Euroopan parlamenttiin, vai olisiko käytettävä kriteeriä, jonka mukaan konkreettisessa tapauksessa punnitaan keskenään yhtäältä

lainkäytön edusta ja asianmukaisesta menettelystä johtuvia oikeuksia ja intressejä ja toisaalta koskemattomuuden instituutioon liittyviä oikeuksia ja intressejä sekä siltä osin kuin kyse on [Euroopan] parlamentin toiminnan ja riippumattomuuden kunnioittamisesta että sen jäseneksi valitun henkilön oikeudesta hoitaa julkisia tehtäviä?”

41 Tribunal Supremo on antanut muiden muassa Junqueras Viesiä vastaan aloitetussa rikosoikeudenkäynnissä 14.10.2019 tuomion (jäljempänä 14.10.2019 annettu tuomio), jolla se on tuominnut tämän yhtäältä 13 vuoden pituiseen vapaudenmenetyksen käsittävään rangaistukseen ja toisaalta 13 vuoden pituiseen kansalaisoikeuksien menettämisen käsittävään rangaistukseen, jonka seurauksena hän on lopullisesti menettänyt kaikki julkiset virkansa ja tehtävänsä, mukaan lukien vaaleilla täytettävät, eikä hän voi saada tai hoitaa uusia tällaisia virkoja ja tehtäviä.

42 Tribunal Supremo on ilmoittanut tästä tuomiosta unionin tuomioistuimelle samana päivänä päivätyllä kirjeellä ja todennut siinä ennakkoratkaisupyyntönsä pysyvän merkityksellisenä ja hyödyllisenä, koska sen ennakkoratkaisupyyntöön sisältyviin kysymyksiin annettavilla vastauksilla on vaikutuksia riippumatta siitä, onko Junqueras Vies tutkintavankeudessa vai tuomittu vankeuteen.

Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

Nopeutettu menettely

43 Ennakkoratkaisun esittämistä koskevassa päätöksessään Tribunal Supremo on pyytänyt tämän tuomion taustalla olevan ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä nopeutetussa menettelyssä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 105 artiklan nojalla. Pyyntönsä tueksi kyseinen tuomioistuin on vedonnut pääasiallisesti siihen, että sen ennakkoratkaisukysymykset koskevat Euroopan parlamentin jäsenen asemaa ja tämän toimielimen kokoonpanoa, että unionin tuomioistuimen vastaukset näihin ennakkoratkaisukysymyksiin voivat välillisesti johtaa Junqueras Viesiin kohdistuvan vapaudenmenetyksen keskeyttämiseen ja että tällainen vapaudenmenetystilanne vastaa SEUT 267 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitettua tilannetta.

44 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 105 artiklan 1 kohdassa määrätään, että unionin tuomioistuimen presidentti voi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnöstä tai poikkeuksellisesti omasta aloitteestaan päättää esittelevää tuomaria ja julkisasiamiestä kuultuaan, että ennakkoratkaisupyyntö käsitellään nopeutetussa menettelyssä, jos asian laatu edellyttää, että asia käsitellään ensi tilassa.

45 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen presidentti on 19.7.2019 päättänyt esittelevää tuomaria ja julkisasiamiestä kuultuaan hyväksyä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämän tämän tuomion 43 kohdassa mainitun pyynnön. Päätös on perusteltu sillä, että ensinnäkin Junqueras Vies on ennakkoratkaisupyynnön esittämispäivänä ollut tutkintavankeudessa, joten Tribunal Supremon ennakkoratkaisukysymykset on katsottava esitetyn SEUT 267 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetussa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä, ja toiseksi näillä kysymyksillä pyritään saamaan tulkinta sellaisesta unionin oikeuden määräyksestä, joka jo luonteensakin perusteella voi vaikuttaa Junqueras Viesin pysyttämiseen vankeudessa, mikäli tätä määräystä on sovellettava häneen (ks. vastaavasti unionin tuomioistuimen presidentin määräys 30.9.2011, Achughbabian, C-329/11, ei julkaistu, EU:C:2011:630, 9–12 kohta ja analogisesti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 29–31 kohta).

Pyyntö asian käsittelyn suullisen vaiheen aloittamisesta uudelleen

46 Unionin tuomioistuimen kirjaamoon 12.11.2019 julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen esittämisen jälkeen toimittamallaan asiakirjalla Junqueras Vies on pyytänyt unionin tuomioistuinta määräämään asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen ja vedonnut sellaisen uuden seikan ilmaantumiseen, jonka mukaan Tribunal Supremo on antanut hänelle 30.10.2019 tiedoksi määräyksen, jolla on keskeytetty hänelle 14.10.2019 annetulla tuomiolla määrätyn kansalaisoikeuksien menettämisen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpano.

47 Tältä osin työjärjestyksen 83 artiklassa määrätään, että unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta, tai jos asianosainen on suullisen vaiheen päättyneeksi julistamisen jälkeen vedonnut uuteen seikkaan, joka voi olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun, taikka jos asia on ratkaistava sellaisella perusteella, josta osapuolilla ei ole ollut tilaisuutta lausua.

48 Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin todettava, että uusi seikka, johon asian käsittelyn suullisen vaiheen uudelleen aloittamista koskevassa pyynnössä vedotaan, on ilmennyt – kuten kyseisen pyynnön sanamuodostakin ilmenee – tämän tuomion 30 kohdassa mainitun rikosoikeudenkäynnin yhteydessä eikä tämän tuomion 25 kohdassa mainitusta määräyksestä tehdyn sen muutoksenhaun yhteydessä, joka on saanut Tribunal Supremon saattamaan asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

49 Tämän seikan perusteella unionin tuomioistuin katsoo julkisasiamiestä kuultuaan, että kyseinen uusi seikka ei voi olennaisesti vaikuttaa sen ratkaisuun.

50 Niinpä asian käsittelyn suullista vaihetta ei ole määrättävä aloitettavaksi uudelleen.

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

51 Kun syyttäjäviranomaiselta kysyttiin unionin tuomioistuimessa pidetyssä istunnossa 14.10.2019 annetun tuomion mahdollisesta vaikutuksesta ennakkoratkaisupyyntöön ja jatkotoimenpiteisiin, jotka Tribunal Supremo voisi toteuttaa unionin tuomioistuimen sen kysymyksiin antamien vastausten perusteella, se vastasi, että olisi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana tehdä päätelmät nyt käsiteltävässä asiassa annettavasta tuomiosta ja – mikäli tästä tuomiosta ilmenee, että Junqueras Viesillä on koskemattomuus unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan nojalla – määrittää tällaisen koskemattomuuden vaikutukset sen muutoksenhaun yhteydessä, jonka asianomainen on tehnyt tämän tuomion 25 kohdassa mainitusta määräyksestä.

52 Espanjan hallitus puolestaan on katsonut pääasiallisesti, että jos Junqueras Viesillä on koskemattomuus unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan nojalla, tällaisella koskemattomuudella ei ole mitään vaikutusta.

53 Espanjan hallituksen mielestä nimittäin kyseisen koskemattomuuden aineellinen sisältö määritellään viittauksella jäsenvaltioiden kansalliseen oikeuteen ja Tribunal Supremo on tämän tuomion 21 kohdassa mainitussa määräyksessään muistuttanut, että Espanjan oikeudessa taataan koskemattomuus Espanjan edustajainhuoneen jäsenille ja senaatin jäsenille ainoastaan sellaisten rikosoikeudellisten menettelyjen osalta, joissa pääkäsittelyä ei ole vielä aloitettu silloin, kun nämä tulevat valituiksi tai saavat edustajainhuoneen jäsenen tai senaatin jäsenen aseman. Kyseisen hallituksen mukaan ennakkoratkaisupyynnössä korostetaan nyt käsiteltävässä asiassa, että tämän tuomion 30 kohdassa mainitun rikosoikeudenkäynnin pääkäsittelyvaihe aloitettiin ennen Junqueras Viesin valintaa Euroopan parlamenttiin. Näin ollen mikään koskemattomuus ei estä asianomaisen

pysyttämistä tutkintavankeudessa. Kaiken lisäksi on niin, ettei tämä enää ole tutkintavankeudessa vaan hän joutuu 14.10.2019 saamansa tuomion perusteella suorittamaan vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen.

54 Espanjan hallitus näyttää siten katsovan, että siltä osin kuin ennakkoratkaisukysymykset koskevat pääasiallisesti koskemattomuuden olemassaoloa, ne ovat luonteeltaan hypoteettisia ja että tämä on entistäkin selvempää 14.10.2019 annetun tuomion julistamisen jälkeen, joten ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytysten täyttyminen on kyseenalaista.

55 Unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (tuomio 10.12.2018, Wightman ym., C-621/18, EU:C:2018:999, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56 Tästä seuraa, että kansallisten tuomioistuinten esittämillä kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta ja että unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta nämä kysymykset ainoastaan silloin, kun ilmenee, että pyydetyllä tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen mainittuihin kysymyksiin (ks. vastaavasti tuomio 10.12.2018, Wightman ym., C-621/18, EU:C:2018:999, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

57 Nyt käsiteltävässä asiassa on huomattava yhtäältä, että tämän tuomion 42 kohdassa mainitusta Tribunal Supremon kirjeestä ilmenee yksiselitteisesti sen katsovan, että ennakkoratkaisu on edelleen tarpeen, jotta se voi ratkaista nyt käsiteltävän asian taustalla olevan muutoksenhaun, ja että sen kysymykset ovat edelleen täysin merkityksellisiä.

58 Toisaalta kyseisestä kirjeestä ja tämän tuomion 30, 31 ja 36–39 kohdassa tiivistetyistä ennakkoratkaisupyynnön toteamuksista ilmenee selvästi, että Tribunal Supremon pyytämällä tulkinnalla on välitön yhteys kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohteeseen ja että tässä asiassa ja ennakkoratkaisupyynnössä esitetty ongelma ei ensinnäkään ole hypoteettinen vaan todellinen ja toiseksi se on 14.10.2019 annetun tuomion julistamisen jälkeen edelleen ratkaisematta. On nimittäin niin, että Tribunal Supremon tehtävänä oli unionin tuomioistuimelle osoittamansa ennakkoratkaisupyynnön esittämispäivänä ja on edelleen tämän tuomion julistamispäivänä riippumatta mainitusta tuomiostaan lausua ensimmäisen ja viimeisen oikeusasteen tuomioistuimena muutoksenhausta, jonka Junqueras Vies on tehnyt edellä tämän tuomion 25 kohdassa mainitusta määräyksestä, jolla kyseinen tuomioistuin on evännyt häneltä vankilasta poistumista koskevan poikkeusluvan, jonka avulla hän voisi täyttää Espanjan oikeudessa asetetun vaatimuksen tultuaan valituksi Euroopan parlamenttiin. Lisäksi kyseinen tuomioistuin tiedustelee tätä varten, onko kyseisellä henkilöllä koskemattomuus unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan nojalla, ja jos on, mitä vaikutuksia tällaisella koskemattomuudella on.

59 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisupyyntö voidaan ottaa tutkittavaksi ja että on siis vastattava ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

60 Aluksi on todettava, että ennakkoratkaisupyynnöstä, sellaisena kuin se on tiivistettynä tämän tuomion 24 ja 25 kohdassa, ilmenee, että kansallisen toimivaltaisen viranomaisen julistettua virallisesti Junqueras Viesin tulleen valituksi Euroopan parlamenttiin Tribunal Supremo epäsi tältä vankilasta poistumista koskevan poikkeusluvan, jonka avulla hän olisi voinut täyttää muodollisuuden, joka

Espanjan oikeuden mukaan on edellytyksenä Euroopan parlamentin jäsenen aseman saamiselle, ja matkustaa kyseisen muodollisuuden täytettyään mainitun toimielimen kokoontumispaikkaan osallistuakseen siellä Euroopan parlamentin 26.5.2019 toimitettuihin vaaleihin perustuvan vaalikauden ensimmäiseen istuntoon.

61 Tässä asiayhteydessä Tribunal Supremo tiedustelee kolmella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti, onko unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklaa tulkittava siten, että henkilöllä – jonka on virallisesti julistettu tulleen valituksi Euroopan parlamenttiin hänen ollessaan tutkintavankeudessa vakavien rikosten perusteella aloitetun oikeudenkäynnin yhteydessä mutta joka ei ole saanut lupaa mennä täyttämään tiettyjä kansallisessa oikeudessa säädettyjä vaatimuksia kyseisen valintansa julkistamisen jälkeen eikä matkustaa Euroopan parlamenttiin osallistuakseen tämän ensimmäiseen istuntoon – on katsottava olevan koskemattomuus kyseisen artiklan nojalla. Jos tähän vastataan myöntävästi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lisäksi, edellyttääkö kyseinen koskemattomuus asianomaiselle henkilölle määrätyn tutkintavankeuden lopettamista, jotta tämä voi matkustaa Euroopan parlamenttiin ja täyttää siellä vaaditut muodollisuudet.

62 Unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätään ”Euroopan parlamentin jäsenillä” olevista koskemattomuuksista. Artiklassa ei kuitenkaan määritellä Euroopan parlamentin jäsenen käsitettä, jota on siis tulkittava artiklan asiayhteyden ja tavoitteiden valossa.

63 Asiayhteydestä on palautettava mieleen ensinnäkin, että SEU 10 artiklan 1 kohdan mukaan unionin toiminta perustuu edustuksellisen demokratian periaatteeseen, joka konkretisoi SEU 2 artiklassa mainittua kansanvaltaa koskevaa arvoa (ks. vastaavasti tänään annettu tuomio Puppinck ym. v. komissio, C-418/18 P, 64 kohta).

64 SEU 14 artiklan 3 kohdassa, jossa kyseinen periaate pannaan täytäntöön, määrätään, että Euroopan parlamentin, joka on unionin toimielin, jäsenet valitaan yleisillä, välittömillä, vapailla ja salaisilla vaaleilla viiden vuoden pituiseksi toimikaudeksi.

65 Tästä määräyksestä ilmenee, että Euroopan parlamentin jäsenen asema perustuu valintaan yleisillä, välittömillä, vapailla ja salaisilla vaaleilla, ja tämän toimielimen jäsenten toimikausi puolestaan on kyseisen aseman pääominaisuus.

66 Toiseksi on todettava Euroopan parlamentin jäsenten valintamenettelystä, että SEUT 223 artiklan 1 kohdassa määrätään, että yhtäältä Euroopan parlamentin on laadittava esitys tarvittavista säännöksistä jäsentensä yleisten ja välittömien vaalien toimittamiseksi yhdenmukaista menettelyä noudattaen kaikissa jäsenvaltioissa tai kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti ja toisaalta Euroopan unionin neuvoston on vahvistettava nämä säännökset.

67 Vaalisäädöksessä, joka annettiin 20.9.1976, säädetään yhteisistä periaatteista sovellettaviksi menettelyyn, joka koskee valintaa Euroopan parlamentin jäseniksi yleisillä välittömillä vaaleilla.

68 Ensinnäkin säädöksen 8 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään, että jollei säädöksen muista säännöksistä muuta johdu, ”vaalit toimitetaan kussakin jäsenvaltiossa kansallisten säännösten mukaan”. Lisäksi säädöksen 12 artiklassa säädetään muun muassa, että Euroopan parlamentti ”tarkastaa Euroopan parlamentin jäsenten valtuudet” ja ”merkitsee tiedoksi jäsenvaltioiden virallisesti julkistamat [vaali]tulokset”.

69 Näistä säännöksistä ilmenee yhdessä luettuina, että unionin oikeuden nykytilassa jäsenvaltioilla on lähtökohtaisesti edelleen toimivalta säännellä vaalimenettelyä ja sen päätteeksi julkistaa virallisesti vaalitulokset. Euroopan parlamentilla puolestaan ei ole mitään yleistä toimivaltaa, jonka nojalla se voisi

kyseenalaistaa tällaisen julkistamisen sääntöjenmukaisuuden tai valvoa sen yhdenmukaisuutta unionin oikeuden kanssa (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2009, Italia ja Donnici v. parlamentti, C-393/07 ja C-9/08, EU:C:2009:275, 55–57, 60 ja 67 kohta).

70 Lisäksi näistä samoista säännöksistä ilmenee, että kun Euroopan parlamentti ”merkitsee tiedoksi” jäsenvaltioiden virallisesti julkistamat vaalitulokset, se pitää välttämättä selvänä, että henkilöistä, jotka on virallisesti julistettu valituiksi, on juuri tämän seikan perusteella tullut kyseisen toimielimen jäseniä, minkä vuoksi sen tehtävänä on käyttää toimivaltaansa heidän osaltaan tarkastamalla heidän valtuutensa.

71 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 70 kohdassa, kyseiset säännökset on näin ollen ymmärrettävä siten, että sovellettaessa unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklaa henkilö saa Euroopan parlamentin jäsenen aseman sen vuoksi, että jäsenvaltiot ovat julkistaneet virallisesti vaalitulokset, ja hän saa mainitun aseman tästä julkistamishetkestä alkaen.

72 Seuraavaksi on todettava, että vaalisäädöksessä määritellään ajalliset rajat toimikaudelle, joksi Euroopan parlamentin jäsenet on valittu, kun sen 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään, että toimikausi kestää yhtä kauan kuin viisivuotiskausi, joka alkaa, kun kulloistenkin vaalien jälkeen pidettävä ensimmäinen istunto julistetaan alkaneeksi, joten toimikausi alkaa ja päättyy kyseisen viisivuotiskauden kanssa samaan aikaan.

73 Tältä osin vaalisäädöksen 11 artiklan 3 ja 4 kohdasta ilmenee, että ”uusi” Euroopan parlamentti kokoontuu ilman erillistä kutsua ensimmäisenä tiistaina, joka seuraa äänestysajanjakson päättymisestä alkavan yhden kuukauden määräajan päättymistä, ja että ”toimikautensa päättävän” Euroopan parlamentin toiminta päättyy, kun kyseinen ”uusi” Euroopan parlamentti kokoontuu ensimmäisen kerran. Lisäksi vaalisäädöksen 12 artiklassa säädetään, että juuri tämän ensimmäisen kokoontumisen aikana ”uusi” Euroopan parlamentti tarkastaa jäsentensä valtuudet ja ratkaisee kyseisen säädöksen säännöksistä mahdollisesti johtuvat erimielisyydet.

74 Tästä seuraa, että toisin kuin Euroopan parlamentin jäsenen asema, joka yhtäältä saadaan, kun henkilö on virallisesti julistettu valituksi, kuten tämän tuomion 71 kohdassa on todettu, ja toisaalta luo yhteyden kyseisen henkilön ja sen toimielimen välille, johon hän vastedes kuuluu, Euroopan parlamentin jäsenen toimikausi luo yhteyden kyseisen henkilön ja sen vaalikauden välille, joksi tämä henkilö on valittu. Vaalikausi alkaa vasta, kun vaalien jälkeen pidettävä ”uuden” Euroopan parlamentin ensimmäinen istunto julistetaan alkaneeksi, ja tämä istunto pidetään jo määritelmän mukaan sen jälkeen, kun jäsenvaltiot ovat virallisesti julkistaneet vaalitulokset.

75 Lopuksi vaalisäädöksen 6 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että Euroopan parlamentin jäsenillä on unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrätyt vapaudet.

76 Siltä osin kuin kyse on näiden vapauksien oikeuslähteestä, SEUT 343 artiklassa määrätään, että unionilla on jäsenvaltioiden alueella unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrätyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen unionin tehtävien toteuttamiseksi. Vaikka kyseisen artiklan mukaan siis edellytykset, joilla nämä vapaudet on varmistettava, määritetään kyseisessä pöytäkirjassa, siinä edellytetään silti, että unionilla ja erityisesti sen toimielinten jäsenillä on ne vapaudet, jotka ovat tarpeen unionin tehtävien toteuttamiseksi. Tästä seuraa, että näillä edellytyksillä, sellaisina kuin ne määritetään kyseisessä pöytäkirjassa ja – siltä osin kuin tässä viitataan jäsenvaltioiden oikeuteen – kansallisessa lainsäädännössä, on taattava, että Euroopan parlamentti kykenee täysimääräisesti hoitamaan sille annetut tehtävät.

77 Kuten unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan sanamuodosta ja pöytäkirjan III luvun, johon kyseinen artikla kuuluu, otsikosta ilmenee, tällaiset koskemattomuudet myönnetään ”Euroopan parlamentin jäsenille” eli siis henkilöille, jotka ovat saaneet tällaisen jäsenen aseman sen vuoksi, että jäsenvaltiot ovat virallisesti julkistaneet vaalitulokset, kuten tämän tuomion 71 kohdassa on todettu.

78 Siltä osin kuin kyse on Euroopan parlamentin jäsenille täten taatuista vapauksista, pöytäkirjan 9 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään koskemattomuuksista, jotka heillä on yhdenvertaisesti Euroopan parlamentin tietyn vaalikauden istuntojen koko keston ajan, vaikka tällä ei tosiasiallisesti olisikaan istuntoa (ks. vastaavasti tuomio 10.7.1986, Wybot, 149/85, EU:C:1986:310, 12 ja 27 kohta).

79 Unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan toisella kohdalla sitä vastoin on eri ajallinen ulottuvuus.

80 Kyseisen määräyksen mukaan nimittäin koskemattomuus koskee Euroopan parlamentin jäseniä myös silloin, kun he matkustavat Euroopan parlamentin istuntoihin tai palaavat niistä, ja siis myös silloin, kun he matkustavat ensimmäiseen istuntoon, joka järjestetään vaalitulosten virallisen julkistamisen jälkeen, jotta uudella vaalikaudella voidaan pitää järjestäytymisistunto ja tarkastaa parlamentin jäsenten valtuudet, kuten tämän tuomion 73 kohdassa on todettu. Mainituilla jäsenillä on siten kyseessä oleva koskemattomuus ennen toimikautensa alkamista.

81 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että henkilön, jonka on virallisesti julistettu tulleen valituksi Euroopan parlamenttiin, on katsottava saaneen tällaisen julkistamisen vuoksi ja tästä julkistamishetkestä alkaen kyseisen toimielimen jäsenen aseman sovellettaessa unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklaa, ja hänellä on tällä perusteella katsottava olevan mainitun artiklan toisessa kohdassa määrätty koskemattomuus.

82 Tällainen tulkinta saa tukea unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan tavoitteista, joina on – kuten oikeuskäytännöstä ilmenee – varmistaa unionin toimielimille kattava ja tehokas suoja seikoilta, jotka haittaavat tai voivat loukata niiden moitteetonta toimintaa tai riippumattomuutta (ks. vastaavasti tuomio 10.7.1986, Wybot, 149/85, EU:C:1986:310, 12 ja 22 kohta; määräys 13.7.1990, Zwartveld ym., C-2/88-IMM, EU:C:1990:315, 19 kohta ja tuomio 22.3.2007, komissio v. Belgia, C-437/04, EU:C:2007:178, 56 kohta).

83 Euroopan parlamentin tapauksessa nimittäin nämä tavoitteet edellyttävät paitsi sitä, että tämän tuomion 63 kohdassa ja SEU 14 artiklassa mainitun edustuksellisen demokratian periaatteen mukaisesti sen kokoonpano heijastaa luotettavasti ja kattavasti unionin kansalaisten yleisissä välittömissä vaaleissa vapaasti tekemiä valintoja niiden henkilöiden osalta, joiden välityksellä he haluavat olla edustettuina tietyn vaalikauden ajan, myös sitä, että Euroopan parlamentti saa toimintaansa harjoittaessaan suojaa seikoilta, jotka haittaavat tai voivat loukata sen moitteetonta toimintaa.

84 Näillä kahdella perusteella koskemattomuuksien, joista Euroopan parlamentin jäsenten hyväksi on määrätty, tavoitteena on varmistaa kyseisen toimielimen riippumattomuus sen hoitaessa tehtäväänsä, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut siltä osin kuin kyse on demokraattisissa poliittisissa järjestelmissä perustetuista parlamentaarisen koskemattomuuden eri muodoista (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.5.2016, Karácsony ym. v. Unkari, CE:ECHR:2016:0517JUD004246113, 138 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 20.12.2016, Uspaskich v. Liettua, CE:ECHR:2016:1220JUD001473708, 98 kohta).

85 Tällaisten tavoitteiden ja tämän tuomion 76 kohdassa mainitun vaatimuksen mukaisesti koskemattomuudella, josta unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan toisessa kohdassa määrätään, varmistetaan Euroopan parlamentin moitteettoman toiminnan ja riippumattomuuden suoja, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 92 ja 94 kohdassa,

kun sillä taataan kullekin parlamentin jäsenelle vaalitulosten virallisen julkistamisen jälkeen mahdollisuus matkustaa esteittä uuden vaalikauden ensimmäiseen istuntoon vaalisäädöksen 12 artiklassa säädettyjen toimien suorittamiseksi ja kun siinä mahdollistetaan uudella vaalikaudella parlamentin järjestäytyminen.

86 Tällöin kyseisellä koskemattomuudella myös osaltaan varmistetaan tehokkuus vaalikelpoisuudelle, joka taataan perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohdassa, joka on perusoikeuskirjaan sisältyvä ilmaus SEU 14 artiklan 3 kohdassa ja vaalisäädöksen 1 artiklan 3 kohdassa vahvistetusta periaatteesta, jonka mukaan Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömillä, vapailla ja salaisilla vaaleilla (ks. analogisesti tuomio 6.10.2015, Delvigne, C-650/13, EU:C:2015:648, 44 kohta); koskemattomuus mahdollistaa, että Euroopan parlamentin jäseniksi valitut henkilöt voivat täyttää tarvittavat muodollisuudet voidakseen ryhtyä hoitamaan edustajantointaan.

87 Niinpä Junqueras Viesin kaltaisella henkilöllä – jonka on virallisesti julistettu tulleen valituksi Euroopan parlamenttiin hänen ollessaan tutkintavankeudessa vakavien rikosten perusteella aloitetun oikeudenkäynnin yhteydessä mutta joka ei ole saanut lupaa mennä täyttämään tiettyjä kansallisessa oikeudessa säädettyjä vaatimuksia kyseisen valintansa julkistamisen jälkeen eikä matkustaa Euroopan parlamenttiin osallistuakseen tämän ensimmäiseen istuntoon – on katsottava olevan koskemattomuus unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan toisen kohdan nojalla.

88 On siis tutkittava, kuten kansallinen tuomioistuin pyytää, edellyttääkö kyseinen koskemattomuus tällaiselle henkilölle määrätyn tutkintavankeuden lopettamista, jotta tämä voi matkustaa Euroopan parlamenttiin ja täyttää siellä vaaditut muodollisuudet.

89 Kuten tämän tuomion 24 kohdassa on todettu, Junqueras Viesistä tuli Euroopan parlamentin jäsen 13.6.2019 eli päivänä, jolloin Espanjan toimivaltaiset viranomaiset virallisesti julkistivat 26.5.2019 toimitettujen Euroopan parlamentin vaalien tulokset. Kyseisenä päivänä asianomainen oli tutkintavankeudessa.

90 Tämän tuomion 83–86 kohdassa esitetystä ilmenee, että unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan toisessa kohdassa määrätty koskemattomuus on esteenä muun muassa sille, että tutkintavankeuteen määräämisen kaltainen tuomioistuimen toimenpide voisi haitata Euroopan parlamentin jäsenten vapautta matkustaa paikkaan, jossa uuden vaalikauden ensimmäinen istunto on määrä pitää, jotta he voisivat täyttää siellä vaalisäädöksessä vaaditut muodollisuudet.

91 On siis niin, että jos Euroopan parlamentin jäsenen aseman saanut henkilö on kansallisen toimivaltaisen tuomioistuimen mielestä pysytettävä tutkintavankeudessa, sen on unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan kolmannen kohdan nojalla pyydettävä mahdollisimman pian Euroopan parlamentilta mainitun artiklan toisessa kohdassa myönnetyn koskemattomuuden pidättämistä.

92 Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on vastattava edellä esitetyn perusteella, että unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklan toisessa kohdassa määrätyn koskemattomuuden olemassaolo edellyttää henkilölle, jolla on tällainen koskemattomuus, määrätyn tutkintavankeuden lopettamista, jotta hän voi matkustaa Euroopan parlamenttiin ja täyttää siellä vaaditut muodollisuudet. On kuitenkin niin, että jos kansallisen toimivaltaisen tuomioistuimen mielestä tutkintavankeus on pysytettävä asianomaisen henkilön saatua Euroopan parlamentin jäsenen aseman, sen on mahdollisimman pian pyydettävä Euroopan parlamentilta kyseisen koskemattomuuden pidättämistä saman pöytäkirjan 9 artiklan kolmannen kohdan nojalla.

93 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on unionin oikeutta ja erityisesti SEU 4 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua vilpittömän yhteistyön periaatetta noudattaen arvioida, mitä vaikutuksia on koskemattomuudella, joka Junqueras Viesillä on

mahdollisissa muissa tämän tuomion 30 kohdassa mainitun kaltaisissa menettelyissä (ks. vastaavasti tuomio 21.10.2008, Marra, C-200/07 ja C-201/07, EU:C:2008:579, 41 kohta). Sen on tässä yhteydessä otettava huomioon erityisesti tämän tuomion 64, 65, 76 ja 82–86 kohdassa mainitut seikat.

94 Esitettyihin kysymyksiin on vastattava kaiken edellä esitetyn perusteella, että unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 9 artiklaa on tulkittava siten, että

– henkilöllä – jonka on virallisesti julistettu tulleen valituksi Euroopan parlamenttiin hänen ollessaan tutkintavankeudessa vakavien rikosten perusteella aloitetun oikeudenkäynnin yhteydessä mutta joka ei ole saanut lupaa mennä täyttämään tiettyjä kansallisessa oikeudessa säädettyjä vaatimuksia kyseisen valintansa julkistamisen jälkeen eikä matkustaa Euroopan parlamenttiin osallistuakseen tämän ensimmäiseen istuntoon – on katsottava olevan koskemattomuus kyseisen artiklan toisen kohdan nojalla

– tämä koskemattomuus edellyttää asianomaiselle henkilölle määrätyn tutkintavankeuden lopettamista, jotta tämä voi matkustaa Euroopan parlamenttiin ja täyttää siellä vaaditut muodollisuudet. On kuitenkin niin, että jos kansallisen toimivaltaisen tuomioistuimen mielestä tutkintavankeus on pysytettävä kyseisen henkilön saatua Euroopan parlamentin jäsenen aseman, sen on mahdollisimman pian pyydettävä Euroopan parlamentilta kyseisen koskemattomuuden pidättämistä saman pöytäkirjan 9 artiklan kolmannen kohdan nojalla.

Oikeudenkäyntikulut

95 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7) 9 artiklaa on tulkittava siten, että

– **henkilöllä – jonka on virallisesti julistettu tulleen valituksi Euroopan parlamenttiin hänen ollessaan tutkintavankeudessa vakavien rikosten perusteella aloitetun oikeudenkäynnin yhteydessä mutta joka ei ole saanut lupaa mennä täyttämään tiettyjä kansallisessa oikeudessa säädettyjä vaatimuksia kyseisen valintansa julkistamisen jälkeen eikä matkustaa Euroopan parlamenttiin osallistuakseen tämän ensimmäiseen istuntoon – on katsottava olevan koskemattomuus kyseisen artiklan toisen kohdan nojalla**

– **tämä koskemattomuus edellyttää asianomaiselle henkilölle määrätyn tutkintavankeuden lopettamista, jotta tämä voi matkustaa Euroopan parlamenttiin ja täyttää siellä vaaditut muodollisuudet. On kuitenkin niin, että jos kansallisen toimivaltaisen tuomioistuimen mielestä tutkintavankeus on pysytettävä kyseisen henkilön saatua Euroopan parlamentin jäsenen aseman, sen on mahdollisimman pian pyydettävä Euroopan parlamentilta kyseisen koskemattomuuden pidättämistä saman pöytäkirjan 9 artiklan kolmannen kohdan nojalla.**

Allekirjoitukset